

Ofirmarea

EDITATĂ DE „ASTRA” DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

Fondatori:
Const. Gh. Popescu
Octavian Ruleanu

Anul III. — No. 5-6

Mai—Iunie 1938

In acest număr semnează :

PETRE DULFŪ
TITUS L. ROȘU
MIHAIL PİNTEA
TRAIAN GHERMAN
LIVIU TEODORU
ION ȘIGARIU
ION GROȘAN
GEORGE PŪTNEANU
E. PANDREA
OCT. RŪLEANU
GEORGE MENIUC
CONST. GH. POPESCU

I. RENTEA :
Sf. Gheorghe

Exemplarul Lei 10

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :

Const. Gh. Popescu
și
Octavian Ruleanu

GRUPAREA REVISTEI: dr. Ștefan Anderco, dir. Augustin Baci, dr. Lucian Broșan, farm. Alexe Nan, prof. V. Scurtu ing. Zeno Spârchez.

DESPARTĂMĂNTUL JUDEȚEAN AL ASTREI: Dr. Eugen Seleș, președinte, prof. Gavril Barbul, secretar. Membri: Dr. Ilie C. Barbul, dir. Eugen Bota, dr. Titu Demian, archidiacon Aurel Dragoș, f. primar dr. Augustin Ferentiu, președ. Trib. Dumitru Huzum, dr. Ion Maioreanu, prof. Victor Mathei, dr. Ion Oros, chestor Gavril Păușan, dir. Nicolae Pop, prof. Octavian Ruleanu, prof. Vasile Scurtu, ing. Zeno Spârchez, prof. Silviu Tămaș, dir. Emil Țișcă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Rugăm stăruitor pe toți cititorii noștri să binevoiască a ne achita abonamentele.

Redacția și Administrația Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari	— — — — —	Lei 100
De sprijin	— — — — —	" 300
Pentru instituții	— — — — —	" 400
Exemplarul	— — — — —	" 10

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA”, DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ȘI OCTAVIAN RULEANU

ANUL III — No. 5—6. — MAI—IUNIE 1938

NOROCUL ȘI MINTEA

— Poveste inedită —

de PETRE DULFU

I

Mintea 'n cale-i s'a 'ntâlnit

Cu Norocul: „Bun găsit!

„Frate!“ (ii grăiește ea)

— „Să trăiești!“ (el zisu-i.a.)

„Soro!... Da 'ncotro anume?“

— „Ia, cum vezi... Prin larga lume!...

„Umblu... dreg cât pot, mereu,

„Tot ce 'n lume faci tu rău!“

— „Elei!... eu? fac rău, îmi spui?..

„Ce rău am făcut?... Și cui?..

„Cine face — atâta bine

„Muritorilor, ca mine?..

„Cine le dă bogății?

„Soațe dragi? măriri? domni!..

„Spune-mi!.. cine, surioară,

„Decât eu, Norocul, doară?“

Mintea din cap clătina,

Surâzând amar: — „O, da!

„Faci pe câte-un hoț... bogat!

„Precum nici n'ar fi visat.

„Și cu averea 'n loc s'ajute

„Suferinzi, nevolnici... sute:

„Mii și mii de înși robește,

„Chinuindu-i păgânește.

„Până ce 'ntr'o bună zi

„Merg la el, spre.a.l cuminți

„Oi, la căpătâi s'o scot,

„Nu cu fieși-care pot!..

„La domine urci, de jos,

„Câte un tigru... sângeros!..

„Și te lauzi, că tu dai

„Fericire lumii... Vai!

„Vai de lume ar fi, când toată

„Ție 'n grije-ar fi lăsată!..

„Cei atinși de mâna ta

„S'ar sminti!.. ar căpia!

„Dacă n'aș fi eu... să bat

„Urmele-ți, din sat în sat!

„Numai eu, abia mai țiu

„Dintre ei pe unii 'n frâu!..

„Dar... ce mai încolo 'nceace?..

„Tu 'ncrezutule Noroace,

„Fără mine... n'ai putere

„Nici să dai culva... avere!

„Necum încă fericire!“

— „Ale! soro!.. Ești în fire?..

„N'am puțință nici să fac:

„Om avut pe un om sărac?..

„Nici atât nu pot, zici tu?..“

— „Fără ajutoru-mi... nu!“

— „Ba mă prind că pot, când vreu!“

— „Nu poți! nu!.. Mă prind și eu!“

II

Astfel ei se rămășiră...
Împreună apoi porniră. —
Cum mergeau pe drum la vale,
De o pădure dau în cale.

Iar acolo văd, pe-un grind,
Un român din greu muncind.
Crengi uscate aduna
Și grămadă le-așeza.

— „Hei“ (Norocul la grăif,
Lângă el din drum oprit)
„Carul unde ți-ai lăsat?...
„Cum duci astea până 'n sat?..“

El răspunde: — „N'am nici car,
„N'am nici boi, picior măcar!..
„Uscăturile-adunate
„Le voi duce acasă 'n spate.“

— „Ian ascultă, măi creștine!..
„Uite, milă mi-e de tine...
„Na! o pungă... Mergi, grăbește,
„Ia-ți... car, boi!.. tot ce-ți lipsește!

„Să trăești ca oamenii!..
„Nevoit să nu mai fii
„Lemne 'n spate să mai cari!..
Biectul om... făcu ochi mari:

— „Vaieu!.. Dumnezeu te țină!..
Apoi pungulița plină
Ascunzând-o 'n mănecă:
Bucuros la drum plecă...

Iar Norocul, încântat,
Către Minte s'a 'ndreptat:
— „Ei!.. puterea mi-o văzusi?...
Soro!.. Ce mai zici acuși?...“

— „He-he!.. frate!.. Ce să zic?...
„N'am de zis, acum, nimic!..
„Stăi, să treacă... doar o zi!
Și pe urmă... vom vorbi.“

* * *

Omul... tot mergea, grăbit..
Dar de odată... s'a oprit.
Ce văzuse?... Doi ciuroi,
Pescuind, într'un băltoiu.

— „Ah!“ (gândea cu bucurie)
„Peștii mi plac, nespuse, și mie!..
Hai și tînsul deci, prostește,
Jos în lac, să prindă pește!..

A sosit târziu acasă.
Doi pescuți a pus pe masă...
Alteeva nimic n' aduse,
Punga 'n baltă și-o pierduse...

— „Pentru ce-mi vii pe 'nnoptate?...
„Lemne, mi-ai adus, bărbate?“
— „Aș!.. de unde, draga mea?“
Și cu jale spusu-i-a:

Toate, cum s'au întâmplat,
Ce de bani a căpătat,
Cum colo 'n băltoiu pierdu
Punga plină ce-o avu!..

Biată-i soață... s'a crucit:
„F' auzi!.. faptă de tâmplit!..
„Când atâția bani primiși,
„Pentru ce te mai oprisi?...“

„Pentru ce nu alergași,
„Hai! cu tot ce căpătași,
„Drept la cuibușorul tău?...
„Nu te rabde Dumnezău!“

III

Dimineată, c'o secure,
Omul iar plecă 'n pădure
Mintea și Norocul stau
Tot acolo... L-așteptau...

Când Norocul la văzut,
Foc și pară s'a făcut...
— „Cu toporul vii și acuma?...
„Om prost!.. Cu toporul, numă?...“

— „Lasă-!.. Par' că-i el de vină?...“
(Mintea zisului a blajină)
Aș!.. Norocu 'n loc s'audă,
Strigă... și mai plin de ciudă:

— „Car, boi... nu ți-ai cumpărat?...
„Unde s banii ce ți-am dat?
„I-ai băut la crășmă, poate?...“
Omuli spusese și lui, toate:

Cum din cale se opri,
Lângă sat, spre-a pescui,
Și el, colo, cu țișanii...
Cum pierdu 'n băltoiu toți banii!..

— „Da?... Ai stat la pescuit?
„Pești... hai?... Pești ți-au trebuit?...
Și-i venea, de mânios,
A-i călca 'n picioare, jos!

Altă pungă scoase-apoi:
— „Uite iced!.. Ia-ți: car!.. boi!..
„Ca să nu cărbănești
„Lemne 'n spate, cât trăești!..

„Pierde mi și aști bani, sărăce!..
„Și-o să vezi tu ce ți-oiu face!“
Omul.. punga o luă;
Tot în mânec'o băgă...

Și porni spre cuibul său.
Merse până 'n sat mereu...
Dar în sat, la crășm' ajuns,
Stete... de-un fior pătruns...

Doi, acolo 'n bătătură,
Ameșiți de băătură,
Se băteau... ca doi turbați...
Hai, la dâșii: — „Ho! măi!.. Stați!..“

Ș' unde sar beșivii răi,
Amândoi, pe el!.. Dă-i!.. dă-i!..
L'au bătut nemiluit,
Hainele i'au sdrențuit...

Greu, abia scăpă cu viață...
Merge-atunci acasă, ață.
Cătă pungulița: — „I!..
„Nu, i, nici asta?!.. Unde-o fi?..“

Când îl vede-a lui soție,
Sdrențuit, bătut: — „Vai mie!..
„Astăzi nu te-ai dus, pe semne,
„In pădure după lemne!

„Te 'ntâlneai acolo iar
„Cu acel milos drumar...
„Poate că ți mai da cevași...
„Crășma tu azi mi-o 'nfundași?..

„Și la crășmă... ce mi făcuși?..
„Cu beșivul te bătuși!..
„Asta ți e isprava dară?..
„Om netrebnic!.. Pierde-vară!“

— „Aș!.. dar taci, femece, zău!
„Vin de la pădure eu!
„Căpătaiu bani, și azi, dragă,
„Tot ca ieri!... o pungă 'ntreagă!

„Dar în deal, la crășmă, ici,
„Văd pe vărul meu, Drăghici,
„Și pe vărul Stan Cotigă...
„Se băteau... să se ucigă!..

„Hai, eu să-i despart voiesc.
„El mă 'nhață... mă snopesc...

„Fugi!.. Să scap, abia putul!..
„Punga?.. Ia-o de-unde nu-i!..“

Dacă spirt pe foc turna,
Focul nu se 'nflăcără,
Cum se 'nflăcără nevasta,
Auzind și vorba-aceasta...

— „Acolo!... ce guguman!..
„Doar prostii faci, nepristan!..
„Piei din ochi-mi, pân' ți-e bired!
„Fugi!.. că dau cu ceva 'n tine!“

IV

Dimineața, următoare,
Nu ieșise mândrul soare,
Bietul om... își face cruce...
Spre pădure iar se duce.

Când Norocul La zărit,
Cu securea doar venit,
Numai cu securea, iară:
Cât p'aci la el să sară!

— „Of!.. imi vine să-l sdrobesc!..
„Nimenea, de când trăiesc,
Pân' azi, nu m'a supărat,
„Ca ăst om ne-ajutorat!“

— „Ba astâmpără-te, zău!
„Nu, i de vină el, ci eu!“
(Mintea zisu-i-a, cu buna)
„Poți să-i dai tu pungi într'una!

„Până nu l-oiu adia
„Eu nițel, cu mâna mea
„Dărnicia ta prostească
„N'are să-l căpătulască!..

„Dăruște-i, spre 'ncercare,
„Azi, o sumă... nu prea mare:
„Și-o să-l vezi, mâni... om avut!..
„Dacă și eu îl ajut...“

La certat întâi, Norocul,
Spre-a-și vărsa pe el tot focul...
Scoase-apoi, din haina-i lungă,
Și-i întinse iar... o pungă:

— „Îți mai dau odată... na!..
„Poți chiar ștreang a-ți cumpăra!
„Grija nu vreau să-ți mai am...
„Bani, de trei ori datu-ți-am:

„Încât... cap tu dac'aveai,
„Pân' acum... te pricopseai!“
Mintea zise: — „Da! ai drept!
„Dac' avea... cap înțelept!“

Și atingându-l puținel,
Dânsa, doar c'un degețel:
Bietul om... se cumînți,
— „Mulțumesc frumos!“ grăi.

Drept la cuibul său s'a dus.
— „Na, nevastă!.. Ți-am adus,
„Uite bani azi, o grămadă!..
„Pune-mi-i la fund, în ladă!“

Ziua următoare 'n zori,
Șapte mii de leișori
Din grămadă el luă.
La un târg apoi plecă.

Și-a venit, mai către seară,
Dela târg acasă iară:
Nu pe jos... ci 'n car nou, tras
De doi boi cu sprinten pas.

Iar de car era legată
Și o vacuță cumpărată...
Și de al vacii gât, c'o sfoară,
O vițică bălătoară!

Ana, scumpa lui soție,
Lăcărâna, de bucurie...
Iar sătenii... stau mirați:
„D'unde-ntâția bani, măi frați?“

V

Toți, știindu-l om bogat,
Oamenii ceilalți din sat,
De vânzare când aveau
Ceva bun... la el veneau...

Într-o zi, pe când — de-acasă —
El în țarină plecase
Au venit la soața lui
Doi Țigani... c'un crap gălbui:

Crap din cei mai dolofani,
Cât un prunc de doi-trei ani!
— „Uite-un pește! Prea e mare,
„Ca să-l facem, noi, mâncare...“

„Cumpără-mi-l, jupâneasă!...
„Crezi câți cerem mult?... Aș!.. Iasă!..
Doi poli doar... din ladă scoși...
„Și... mâncați-l sănătoși!“

Cât cerut au, ea le aduse.
Crapu 'ntr'o copaie-l puse...
Colo însă către amiază,
Când să-l taie: ce să vază?..

Zdup!.. din păutecele-i gros,
A căzut o pungă jos,
Înșesată... de bănet!..
— „Ah!“ (femeea zise 'ncet)

„Nu fu scump, de loc, ăst pește!“
Puaga'n sânul o 'ndosește...
Nici un ceas nu trece bine,
O bătrână, beată, vine:

— „Să trăești, Anușo!.. Știi,
„Dragă, pentru ce veni?...
„În boccea, ici... am o leacă
„De faină... Bună!.. iacă!..“

„Dă-mi pe ea vreo sase lei!..
„Zău pomană-ți faci, de o lei!..
„Să-mi mai stâmpăr focul viu,
„C'un țoiu-două, de rachiu!“

— „Ad-o 'ncoace!.. Na, bătrână!“
Șase lei la pus în mână;
Doar să scape mai degrabă
De supărătoarea babă...“

Când golește bocceluța,
Ce să vadă iar, Anușo?...
A căzut și din faină,
Zdup!.. o pungă... de bani pînă!..

VI

Soțului, când vine, 'ndată,
Dânsa pungile-i arată...
Și 'nșiratu-i-a din gură,
Toate, cum se petrecură...

— „Aste pungi, cu cei în ele,
(Zise ei) „au fost a mele!
„Și-lale mele iarăși sânt,
„Prin voința Celui Sfânt.

„Cea căzută jos din crap,
„S'a 'ntâmpiat... în lac s'o scap,
„Coio, știi, la pescuit...
„Și-o 'nghiți un crap lăsat.

„Peștele fu prins apoi...
„De țigani ăia doi,
„Pe țigani spre cuibul meu
„Mi trimise Dumnezeu.

Pentru o istorie a Sătmărilor

de TITUS L. ROȘU

„Tot El te 'ndemnă, de sus,
„Ca să cumperi crapu adus...
„Iar cu punga din boccea
„S'a 'ntâmplat... eu cred... așa:

Când bețivii mă băteau
„Și cămașa mi-o rupeau,
„Ici la crășma satului:
„Eu... punguța mi-o pierdut!

„Baba, în acea clipită,
„Pe acolo trecând, chilită,
„Pungulița mi-a găsit-o,
„Și'n faină o fi 'ndosit-o...

„Dar la vatra-i pân' s'ajungă,
„A uitat — pe drum — de pungă!..
„Bani de țuică-apoi ne-având.
„Hai și ea aici, curând!

Îți vându, pe șase lei,
„Biata, — cu făina ei, —
„Și punguța plină, rasă,
„Ce'n faină o pitulase!..

„Domaului să-i mulțumim
„Și mereu să-l preamărim,
„Că de grije ne-a avut:
„S' aflăm iarăși ce-am pierdut!“

Bani apoi mereu ei da,
Holde, vite-și cumpăra...
Nu era prin prejurime
Om avut ca dânsul, nime!

Plugărint cu rost pământul,
Spor într'una dându-i Sfântul
Inlesnea — cu bani, cu sfat, —
Și pe cei sărmani din sat...

Oamenii stăteau în loc:
— „Asta... știu c'avu noroc!“
— „Zău, noroc nespuse de mare!“
„Dar și cap cu minte are!“

Dus-au mulți ani, dup' aceea,
Omul nostru și femeea,
Soața lui... un traiu — se zice —
Nu se poate mai ferice!

* * *

Deci, Norocul cel semeț,
A pierdut, precum vedeți.
Și... fu Mîntea, gânditoarea,
Care-a câștigat prinsoarea!

În cercetarea trecutului nostru ceea ce se impune în primul rând este *tăria* cu care neamul, desmembrat între atâtea stăpâniri, supus și chinuit de atâtea călăi, a rezistat totuși-răsărind în 1918 ca o unitate puternică și stăpânitoare. Spre deosebire de Cehoslovacia, la noi minoritățile cele moștenite au fost colonizate — nu pot să mențină nici măcar amintirea unei stăpâniri apuse printr'un număr mai mare, sau printr'o afirmare dărză. Sunt mici insule, înmăbușite și acestea de neamul ce-și recerește locul nu prin sabie sau legi de opresiune, ci prin *vitalitate*. În nici o parte a lumii, nu se oferă istoriei alt exemplu mai grăitor, de biruință a urgiei, ca acel al nostru.

A despica din vreme rostul acestei țării și felurile în care s'a manifestat este problema de competență ce se impune istoricului acestui neam. Dintre marii noștri istorici dl. Nicolae Iorga doar, poate să prindă în pagini vibrante, *tăria* etnicului și să-l plaseze în primul plan al istoriei.

Înlăturăți din viața politică — n'am putut fi aruncați însă dintre granițe — istoria Ardealului, așa cum s'a scris, s'a făcut cu noi, dar pentru alții, și nici faptele de arme și creațiile spirituale, nu ne-au fost recunoscute și prin înstrăinarea a lor noștri, ele au intrat în paⁿtheonul poporului asupra lor, care le înfățișează ca ale lui.

Am stat în calea Turcilor și ale altor popoare barbare; am avut mucenici pentru credință — iar pentru vremuri vechi, buni mânători de slovă religioasă, de daltă: bisericile noastre de lemn sau porțile sunt apreciate pretutindeni. Și totuși, cărțile de istorie ale acestui Ardeal, ridică osanele de biruință și făptuire, unei lumi profitoare, leneșe și streină. Am ridicat pe umerii noștri o istorie plină de fapte, ca să se mândrească alții cu ea. Am în-cadrat totul în granițe streine care nu stabilesc mari momente istorice *de-ale noastre*. Iar paginile în care, ca într'un pomelnic se însiră numai întâmplări între altele și războinice, numai de ale unor principii și regi, sau revoluții: că s'au întâmplat atunci și atunci, și, pe cari le cuprindem sub numele de istorie a Ardealului, dar nu cuprind din ceea ce a rodit din pământul lui prin oamenii lui, nu eternizează faptele de aici. Sunt cărți însă, care împlinesc într'o oarecare măsură acest imperativ. Dar n'avem însă o sintesă. Și pentru scrierea ei trebuie să scrie cele pe comune, sau regiuni.

Aceasta trebuie să fie baza pe care se va scrie istoria noului Ardeal, necunoscut încă: a țării și faptei românești. Acea a Dlui prof. N. Iorga,

prin cele se s'au mai scris, nu mai e completă.

Părțile Nord-Vestice, sunt atât de puțin cunoscute. Sătmarul sau Sălajul, de cei mai mulți oameni de carte chiar, sunt considerate a fi pierdute pentru noi — și că nu au un trecut atât de frumos ca alte regiuni. Totul e pus în legătură cu o suptire pătură instreimată și periculoasă încă țării. Dar se știe prea puțin că sub această pătură trăiește și și-a creat o admirabilă istorie un neam viguros care a dat pentru cauza românească mari luptători și jertfitori. E atât de puțin cunoscută această parte prin ceace are ea românesc. Și are. Țara Oașului, a Chioarului, Sub-Codrul, pot sta alături de toate celelalte „țări“ românești. Dar când s'a scris despre aceste părți s'au avut în vedere numai frământările zise „politice“ sau „catastrofale“: dece un capitol: Istoria Satu-Marelui până la lupta dela Mohaci (1526) — neglijându-se sbuciumul țării adevărate.

Ungurii s'au îngrijit să scrie o istorie a lor. Dar în românește, (pentru că nu este o istorie a noastră) extrasul Dlui A. Doboși: Din istoria Sătmarului umple ca un picur, un gol imens. Dar un document de viață românească ar fi amintirile Dlui Ștefan Mărcuș cuprinse sub titlul: Din trecutul Sătmarului. Dar și aici pagini întregi inutile. Un început bun pentru o istorie a Sătmarului românesc, l-a făcut regretatul profesor de aici, mort prea de vreme, Corneliu Mezea cu monografia: Dr. Vasile Lucăciu.

În vremea din urmă se anunță apariția (oare când? a unei vaste monografii Sătmărene. Am citit cele câteva rânduri apărute: sunt scrise prost. Dar după bibliografia anunțată, nu ne putem aștepta decât tot la o istorie culeasă din cărțile altora, *despre ei*, un nou „extras“ în care se vor eterniza, poate, iar evenimente care nu ne-au prea atins. Se vor înșira iar câteva date statistice, poate, privitoare la orașul Satu-Mare, câte sate au aparținut cetății, câți grofi au fost, (și astea toate pentru că s'au îngrijit unгурii să le scrie) dar să rămână nescrisă, necunoscută, istoria românească. Ziă și aici: poate. Poate va fi altfel — și ar fi bine.

Dar aici se impune încă o problemă: aceia a muzeului românesc. Zeci și sute de documente, culese de prin toate părțile și *înșușite*, zăc în sertarele cine știe cărui visător — și nu pot fi cunoscute. E o mare nedreptate ce i se face în felul acesta neamului. E momentul azi: cel dintâi în acești 20 de ani — ca să se repare o gresală și trăn. dăvie. Și poate n'ar fi rău să se pue ordine odată și în arhivele județului din care, cea mai mare parte încă, zace, fără a putea fi cercetată, la Cariei Mari.

Dar, nici în altă parte a țării, — mai ales aici pericolul a fost mult mai mare — decât în aceste părți, țaria de-a rezista n'a fost mai mare. Seârbiți de urătenia trădării unor nobili, sau profitori, azi complet desnaționalizați, românii din

Țara Oașului, a Chioarului, de Sub-Codru, și-au păstrat, trăind parcă în altă lume, individualitatea și istoria. Câte odată la mari încercări darzenia luptei s'a intruchipat în câte un preot ori dascăl. Faptele care s'au petrecut peste capul nostru, (sub orice stăpânire: ungurească sau turcească, noi ne-am urmat istoria, numai a noastră) și ținând doar de capitolul „politic“ al Țării, nu oglindesc aceste fapte mari pentru noi. Transilvania are 2 istorii: a stăpânitorilor vechi destul de seacă și de cunoscută; și cea a noastră pe care va trebui s'o scrie cineva. Istoria Sătmarului nu este numai aceia care tratează numai despre Curuți spre pildă ci și fapte românești. Și se impune mai mult, pentru că *elementul de continuitate* nu-l formează grofii sau urmașii cutărui principe: ex Bethlen — ci noi. Numai de această istorie ne putem lega viitorul. Și numai această istorie este un izvor de încredere și curaj. Cea a vechilor stăpâni: de opresiune, ca un cadru vitalității noastre.

Și atunci s'ar scrie despre toată bogăția noastră sufletească: artă, literatură populară și cultă; despre faptele noastre rășboinice, despre legăturile cu Țara cea mare, despre preoții și dascălii satelor noastre — urmași în atribuții, ai vechilor cnezi și voevozi. Numai de această istorie ne-am găsi drumul adevărat și ne-am clădi-o pe cea viitoare, pe temelii neperitoare.

Sunt atât de puțini aceia care cunosc viața și faptele unui Petre Bran, care a luptat cât a trăit, pentru dinamizarea neamului — și contra unгурilor. El este unul dintre puținii trimiși de Dumnezeu între noi. N'a fost numai preot. A fi inițiatorul unei catedre de limba română la un liceu șovinist și a o realiza pe la 1859, nu e lucru ușor.

Dar o altă figură Sătmăreană, care a făcut și el cât l-a lăsat curajul, Ioane Marcu, nu este deloc cunoscută. S'ar afla atunci, că, pe la 1881 s'a ținut o mare „conferință ad-hoc“ în care s'a protestat contra memoriului înaintat de Titu Maiorescu în chestia limbii Acedemiei Române. Și că acest preot a scris admirabile rânduri contra istoricilor unгурiși că a fost un distins scriitor și orator.

S'ar cunoaște atunci, încadrată în atmosfera vremii, toată tragedia vieții lui Lucăciu, persecutat de români mai rău decât de unгурi, de multe ori — mărăteția faptelor lui, cât și viața celui alt prieten de luptă și suferinți: Mihai Ciurdariu. Și s'ar ști și despre un popă Mureșanu. Și numai atunci s'ar putea desprinde din vreme, sbuciumul ce l-a produs aici episcopia de Hajdudorog, și că în momentele grele, singura cale de luptă cu folos este aceia a unității românești. Și în această privință, e un document foarte prețios o scrisoare a Dlui Maniu adresată lui Ioan Ciordas.

Dar în cazul acesta s'ar mai deschide încă un capitol al vieții noastre: *acel al trădătorilor*. O rășplată pentru fapta lor; iar pentru noi, o cunoaștere a celor de care ar trebui să neferim. Un capitol:

Ioan Gulovici care ne-a făcut mult rău. Altele, despre mulți, dintre cari încă trăiesc, și ni se dau ca exemple de românism și moralitate. Un capitol pentru popa ce-a maghiarizat comuna Petea. Și altele... E atât de bogată vieța acestei părți de țară, în astfel de fapte.

Și toate acestea, pentru că un neam merge pe drumul cel bun, cunoscând nu numai faptele frumoase, dar și cele urâte de care să se știe feri. Cam așa ceva ar trebui să cuprindă o istorie a Sătmărulei.

* * *

Totuși, între popa și „inteligentia” care putea face ceva pentru binele celui dintâi, era o mare prăpastie. Mai ales față de orășeni. Reproduc un document din 1918 care aruncă o lumină asupra vremurilor de dinainte. E dat de Corodeni (originalul e în ungurește):

„Prea stimat înalt guvern român,

Subsemnații, cu cea mai unită cerere ne adresăm la înaltul guvern român, ca să binevoinască a ne lua sub înalta protecție și a dispune de urgență. Născuți ca români, dar limba noastră maternă ne mai vorbindu-o, noi românii din județul Satu-Mare dorim cu o inimă și suflet a o învăța în școlile noastre românești. Noi, din timpuri imemorabile locuim în Corodul din jud. Satu-Mare; aici au locuit părinții, bunicii și strămoșii noștri. Noi nu suntem veniți aici — ba, cândva, Românii din Corodul Someșului, au fost într-o stare bună și mai multe intravilane am avut noi românii, decât ungurii. Dar școala românească de care numai bătrânii își mai aduc aminte, de mult a trebuit s'o desființăm. Am fost fiii nimănui. Nimeni n'a fost care să ne ocrotească. Incet, chiar din punct de vedere economic, am slăbit — iar în școala ridicată pe banii statului n'am avut voie nici măcar un cuvânt să grăim română; timeretul nu știe nici cel puțin un cuvânt. Și au crescut în așa spirit, că să se rușineze că aparțin valahilor puturoși — și să le fie rușine că vorbesc în limba fagului. În războiul mondial am avut parte de multe suferințe și de mare opresiune — dar umblând în lung și în lat, am cunoscut cine suntem și de cine ne ținem. Noi, Românii Sătmăreni ne credeam pierduți, când a început să clocoțească în vinele noastre, sângele falnic al romanilor. Acuma, vrem să trăim ca români și ca români să și murim. Pretindem să ni se dea limba noastră maternă răpită! Pretindem să ni se dea școala noastră românească, să știm și să simțim când cântăm și laudăm pe Domnul.

Data în Corod jud. Satu-Mare 10 Dec. 1918.

O icoană mai clară, a ceea ce a fost, nu s'ar mai putea zugrăvi.

Totuși, ca să se știe cum s'a ajuns aici și ca să înfierăm streinii opoșiți la sân, și că noi înțelegem să distrugem astfel de fapte, vom mai reproduce un document din 1918, al comunei Curtuișeni; în care păstora un preot rutean maghiarizat — pe care vlădica l-a făcut protopop:

„Extras de proces verbal. Copie...

„Procesul verbal încheiat la Curtuișeni în 24 Noemvrie 1918 în Adunarea generală a Parohiei. Prezenți au fost subsemnații. Obiectul: *Pro estarea solemnă* de înaintat la Consiliul Național Românesc, contra acelor decizii, respective tendințe cari sforțează ruperea noastră dela sâmul diecezei gr-cat de Hajdudorog și realipirea la Dieceza de Oradea. La adunarea generală de față fiind membrii comitetului școlar, membrii consiliului parohiei și credincioșii, — având în vedere împrejurarea că partea cea mai mare a credincioșilor autohtoni și noi ai parohiei noastre în ce privește originea etnică, cari mai bine de un secol s'au unit inseparabil (pe vecie), cu națiunea ungară în ce privește limba și sentimentele, având în vedere că nici noi și în special nici unii din copiii noștri; nu vorbesc nici limba ruteană, nici cea română; mai departe având în vedere că cei mai învârstă ai parohiei noastre încă mult înaintea înființării diecezei de Hajdudorogh s'au străduit să se înființeze în Ungaria Dieceza greco-catolică maghiară și acum când am putea trage foloasele străduințelor noastre, *Autorități streine* vor să ne despartă cu *forță și abuziv*, fără voința noastră de Dieceza de Hajdudorogh și să ne anexeze Diecezei de Oradea. *Protestăm* în baza punctelor lui Wilson și în baza principiilor de autotdeterminare, contra zădarnicirii atitudinii noastre drepte, — declarând drept atentat toate străduințele acele, cari vor să ne separe de dieceza noastră iubită de Hajdudorogh declarând că aceasta e un obiectiv prealizabil.

Declarăm solemn, cei bătrâni cât și cei tineri, cari încă n'am pierit apărându-ne patria, — credincioși ai parohiei, că în apărarea drepturilor noastre suntem gata să ne jertfim și vieța...”

Iscălesc mai mulți, în frunte cu preotul Ulicsák Béla...

Sunt pagini de istorie Sătmăreană cari nu pot lipsi dintr'o mare sinteză. Mai ales și pentru că se vede unde ne e greșala și care ne-au fost dușmanii.

DOINĂ

*Pe sub vraf de munte
Turmele cărunte,
Codălbesc în zori
Scâncet de miori,
Și anină 'n crângi
Doine, din tâlângi.
Fir de iarbă crudă
Frânge gura udă;
Din lujer de crin
Sug mieluți de in.
Iar seara când amurge
S'aude cum curge,
Miruit de stele,
Lapte 'n cofăele
Și'n pământul ud
Must amar și crud.*

MIHAIL PINTEA

Nunta țărănească într'un sat din Sătmar

de TRAIAN GHERMAN

Acum chemătorii merg la părinții miresei, și ceară fata pentru cununie, cerere pe care o fac în numele mirelui. Mireasa îi știe și-i recunoaște de soli ai mirelui de pe „medalia“ ce o poartă.

Intrând în casă, unul dintre chemători grăiește astfel:

— Noroc să deie Dumnezeu!

Socrii mari, crăiasă nouă

Și voi, cinstiți adunați

Câți sunteți aici chemați,

Câți chemați,

Câți nechemați,

Câți cu dragoste frățască

Ați venit la i'asta casă

Ca oameni de omenie

Să mergem la cununie

Cu a DVoast'e fică

Să mergem la biserică

C'o rujică

Roșică

Ce stă 'naintea mesii

Gata ca o 'mpărăteasă.

Ne place cum e gătată,

Numa'i tare supărată,

Adresându-se fetei, continuă astfel:

O, fica noast'ă frumoasă,

Te'om pofti până la masă.

Să spui două-tri cuvinte,

Cum îi ști tu mai ferbinte,

Care noauă 'n cărți ni-i scrisă.

Și astăzi trăbuie zisă.

Zhua'i scurtă și nu-i multă

Asta zi dari mai trecută.

Plânge fica și suspină

Doru' maichii la inimă;

Plânge fica, lacrimi varsă,

Te 'nstrăini din asta casă.

Mengi pe mâna altuia,

Nu ți'a fi ca la măta.

De te-ar purta cu căruța,

Nu ți'a fi ca la măicuța.

De te-ar purta cu hinteu,

Nu ți'a fi ca 'n satu' tău.

C'ai grăbit la măritat,

Ca floarea la scuturat.

Da' n'ai știut tu dragă bine

Din pățania cu tine,

Că floarea-o mai înflori odată,

Da' tu nu-i 'hi mai mult fată.

Sărută-ți părinții tăi

Când ți-i duce delaiei.

Sărută-i dragă cu dulce

Când tu delaiei ți-i duce;

Le dă dragă sărutare

Și te roagă de iertare

Dela mic până la mare

Pintru câte le-ai făcut,

De când dragă te-ai născut

Și frumos le mulțamește,

Pentru că te-au știut crește.

Acum rămas bun tuturor,

că mai mult nu i fi a lor.

Dacă e cazul, ca fata să se mărite în alt sat, atunci fata, adresându-se mamei, zice următoarele:

— Măicuță ți'a fi păcat,

C'am avut draguț în sat,

M'o cerut și nu mai dat,

Că măicuță te-ai temut,

C'oiu vini după 'mprumut.

Da mai dat în sat departe

Să vin cu desagii 'n spate,

Ou desagi îmbăirați

Și cu ochii lacrămați.

Când prinde dor'ate strînge,

Cu ochii nu poți învinge.

De-ai avea întreaga țară

De n'ai în lume țigheală

Muriu'ai, moartea nu vine,

Trăiu'ai și n'ai cu cine.

Că străinu-i tăt străin,

De l'ai purta tăt în sân;

Numa' sara să-l pui jos,

Iară-i străin cum o fost.

Dupăce a terminat fata, continuă din nou chemătorul:

Fetiță, cununa ta

Stau^{a6)} 'n cuiu s'a rugina⁷⁾

Viniț'a dor de maica

S'ai vini, nu-i cuteza,

Străinii nu te-or lăsa.

Vai și de-a' tale măregele,

Cum li-i purta tăt cu jele

Și mai mult în vorbe rele.

A trece o săptămână,

Nuri mai ave vorbă bună.

Vai și de a ta mâncare,

Cum n'a fi fără 'mputare.

Ieți fetiță zua bună

Dela steaua d'ingă lună,

Dela maică-ta ce bună;

6) Staua = sta-va, va sta

7) A rugina = a rugini

Dela iarba de sub prag,
 Dela-al tău tată drag;
 Dela struțu cel de flori,
 Dela frați, dela sușori,
 Dela fete și feciori,
 Cu cari-ai trăit tu bine
 Astăzi tăți rămân de tine;
 Dela petrele din vale,
 Dela vecinele tale;
 De-o' fost bune, de-o' fost rele,
 Ai trăit în sat cu ele
 De-o' fost rele, de-o' fost bune,
 Ai trăit cu ele 'n lume.

Acum fata își ia rămas bun în felul următor:

— Creșteți flori cât gardurile
 Și astupați pârлаzurile
 Și-mi luați năcazurile.
 Creșteți flori și înfloriți,
 Că mie nu-mi trăbuieți.

După aceasta chemătorul și-a isprăvit însărcinarea și în numele chemătorilor zice următoarea urare:

— Noi, cu câte le știm
 Cu atâtea ne 'legădim.
 Alte cele nu poftim,
 Decât un pahar de vin,
 La tineri să le închin
 Și un struț de busuoc,
 Ca Dumnezo să le deie noroc.

Când chemătorul a gatat urarea, începe să zică muzica. Cei doi chemători aleși de mireasă, iau acum mireasa de *susuori* și o petrec până în tindă. După ei vin toate neamurile din casă și își iau *rămânere* bună dela mireasă.

După ce și-au luat rămânere, ies în drum toți feciorii și fetele cu muzica. În drum se întâlnesc cu ceata, care însoțește pe mire și merg împreună la biserică pentru cununie.

O particularitate e de remarcat, că la biserică nu se duc și oameni bătrâni; merge numai tineretul.

Mergând pe drum, toată ceata cântă diferite cântece. Un astfel de cântec e următorul:

Cucuruz pănușă verde
 Spune la mândra ce veche,
 Luni sara să nu m'astepte,
 Că nu merg feciori la fete.
 Marți sara-i a dracului,
 Mercuria-i a postului,
 Joi mă duc să *tau* nuiete,
 Vineri mă duc după ele;
 Sâmbătă sara mi' somn,
 Când mă culc, îndat adorm.
 Duminica-i *zua* mică,
 Mi-i dă mârș la biserică,

Popa face liturghie,
 Mie mândra nu-mi trăbuie.
 Ș'o trecut săptămâna,
 De când n'am văzut mândra.

Un alt cântec, al fetelor, e următorul:

Maică măicuțița mea
 Nu mă da unde n'oiu vrea,
 Și mă dă unde vreau eu,
 De-a fi bine, de-a fi rău
 N'oiu veni, la pragu' tău,
 C'oiu șade sara la foc
 Ș'oiu zice, că n'am noroc,
 Ș'oiu șade sara la pară
 Ș'oiu zice că n'am tigneală.

Pe când sosec la biserică, preotul îi așteaptă îmbrăcat în odăjdii. Le iese înainte și în fața bisericii începe ceremonialul bisericesc, întrebându-i, dacă din dragoste curată sunt hotărâți să facă această căsătorie. După ce au făcut declarația obișnuită, intră toți în biserică și începe slujba bisericească, cu rânduiala prescrisă pentru căsătorie.

Ceea ce e interesant, e faptul, că la cununie *nu asistă nici părinții, nici neamurile* ci numai tineretul și câțiva cunoscuți, între cari este și un *descântător*, un sfătos al satului, care știe multe și mai ales, în caz de nevoie, să improvizeze versuri.

După ce s'a terminat cununia, toți nuntașii merg la casa miresei. În casă nu pot intra, pentru că e încuiată. Incașă se află un alt *descântător*, care dela nuntașii, cari acum s'au oprit în tindă, respectiv dela nănași, *scote bani*.

Scosul banilor se face prin următorul dialog între descântătorul de-afară și cel din casă:

— Ce saltă, ce bucurie,
 Ce lucru poate să hie?
 Ce stați aici adunați
 DVoast'ă iubiți frați?!
 Că noi mult loc am umblat
 Și așa n'am mai aflat.
 Tri luni sunt de când vinim,
 Ne uităm și nu durmim,
 Așa lucruri întocmite
 Noauă nu ne sunt ivite:
 Afară feciori jucând,
 În casă lumea plângând.
 Cel din casă răspunde:
 — Cine sunteți DVoast'ă?
 Ce cătați prin locurile noastre?
 Aveți ceva drepturi?
 Că altcum vă dăm drumu'.
 — Iubite staroste creștine
 Uită-te 'ntre ochi la mine
 Că's român, tânăr ca măru'
 Și vorbesc tot adevăru'.

Așa mare-om te-ai făcut,
Că tu-mi erai cunoscut.
Astă vară p'în Săgmar
Purtai *ronghiri* p'ôn măgar;
Te-am văzut pe niște răzoare
Păduchindu-te la soare.
Iubite staroste de loc
Dumnezeo-ți deie noroc
Să-ți iasă păru' p'în *clop*
Și cămașa p'în *cojoc*,
Că-mi ești om cunoscut,
Că pe tine te-am văzut
La noi în sat, la o clacă
După ușă c'o țâgancă.

Nănașii dacă văd că gluma se îngroasă, — că cine știe ce-or mai zice cei doi descântători, de vor continua să se mănec'n vorbe — dau o cinste în bani descântătorului din casă. Acesta acum deschide ușa, să între nuntașii.

Intră mai întâi nănașii cu mirele și mireasa, apoi părinții și în urma lor ceilalți muntași. E de remarcat însă că intră numai cei tineri, neînșurați, alții nu. Fiecare duce o cinste pentru miri că nimeni nu vine cu mâna goală. Cinstea o dau descântătorului și apoi se pun cu toții la masă.

„*Socăcitele*“ aduc mâncările și le pun pe masă; asemenea și băutura. Nu se atinge însă nimeni de ele până nu închină nănașul mai întâi mirelui:

— Noroc să deie Dumnezeu.
Io vă poftesc din *năravul vechiu*
Tri buți pline cu curechiu,
Clisă grasă, cărnați lungi,
Până'n toamnă să te-ajungi.
Buți pline cu vin ales,
Coșuri cu grâu și ovăs,
Coșuri multe cu mălaiu,
Cepe multe și mult aiu;
Patru vaci și boi frumoși,
Șasă găini s'on cocos,
Șasă rațe ș'on rățoiu,
Șapte găște ș'on gâscoiu
Și on plug cu patru boi.
S'o turmă mare de oi;
O turmă mare de capre,
Să fie bune de lapte,
Ca să poți duce 'n oraș
Unt, grostior, brânză și caș;
Ba butuci de prin păduri,
Paie, fânuri din câmpuri. —
Intorcându-se către meseni, continuă
Încă poftesc tuturor
Roadă bună viilor,
Fete mari ficiorilor
Și mirese mirilor.

Se adresează apoi mirilor prin cuvintele

Puie-și Dumnezeu mila
Și pe aceștia doi,
Cum și-o nus'o pe toți popii,
Pe toți pătrupopii⁸⁾
Pe toți diecii
Pe toți patriecii⁹⁾
Să-și fie dragi unu altuia,
Ca vara cu primăvara,
Ca ciperiu grecilor,
Ca sarea berbecilor,
Ca măr roșu pruncilor,
Ca tâta copiilor,
Ca bostanii porcului,
Ca țâgani dracului.

Dacă a terminat să starostească pe nănaș, în mijlocul veseliei, starostele strigă peste masă:

Slobodă-i casa,
Slobodă-i masa,

adecă de acum au voie să se atingă de mâncări. Începe masa care continuă între glume și cu veselie.

După masă, dacă e vară, ori e vremea mai caldă, ies cu toții în șură și începe jocul, mai ales că toți mesenii sunt tineri.

În joc, feciorii *descântă*, adecă zic diferite chiuituri, de regulă saracastice, ca d. e.

Vai săraca bolunda
Mult ar mânca de i-ai da,
Pâne nu ști frământa,
În cuptor n'o ști băga,
De nu-și cheamă vecina;
Pe lopată n'o ști pune
De nu-o-a lega cu fune

Mereți acasă femeii
Și băgați la foc păstăi.
Că 'or mă' fetele bete
Ș'or mânca păstăi neferte.

Nu cotati că-s bolund eu,
Că-i cuminte tată' meu:
Nu cotati că's *strolibat*.
Că's de noaptea botezat,
Cu tri paie dela pat,
Și cu păr de lup turbat.

Această petrecere a tineretului ține până pela cina cea bună, adecă până pela opt ceasuri seara. Atunci țigani (= muzicanții) zic diferite marșuri, semn că e timpul de plecare. Petrecerea încetează și feciorii și fetele pleacă acasă.

De acum urmează petrecerea celor bătrâni. Chemătorii pleacă să cheme la ospăt pe cei batrâ-

8) Pătrupop = protopop.

9) Patriecii = patriarhii.

ni, pe cari vreau cele două familii să-i aibă de oaspeți, la nuntă. Chematul se face în forma cunoscută de mai înainte.

Până pela miezul nopții toți sunt la casa de nuntă. *Chemații* vin de acasă cu daruri pentru însoțitei; aduc vase, canceauă, păhare, zadii de cap, haine, bani, sau vin ș. a.

În vreme ce chemătorii sunt prin sat, căsenii... se îngrijește de o a doua masă. Pe cei chemați îi așteaptă din nou cu masă întinsă, cu mâncări și băuturi.

Chemații dacă au sosit și au dat darurile mirilor, sunt poftiți la masă. Toți stau în jurul mesei încărcate de bunătăți, dar nimeni un se atinge de mâncări, până nu închină chemătorul — așa cum am văzut — pentru nănași. Vorbele cu cari închină acum, sunt altele.

Luând paharul închină nănașilor astfel:

— Să trăiți cu bine,
Să mai beți cu mine.
Vă 'nchină cu' iasta mână,
Că cu asta mi-i 'ndămână,
V'as spune, că ce-am pățit,
Numa is cam amotit:
Amu, nu de vreme multă,
Fusă chemați la o nuntă
Unii vin și să 'mboțisă,
Pân' la ușa să trezască;
Unii vin și să 'ndeasă,
Cum ar fi la ei acasă.
Și pe mine mă 'mboțesi
Pân' afară mă trezesc;
Nime în lume nu să 'ndură,
Să-mi deie vreo băutură,
Până 'n urmă nașu' mare
I-să făcu miliă tare,
Imi închină c'o oiagă vânătă
Ca și de-o litră.
Iau oiaga, 'ncep să béu,
Până o golesc mereu.
Când oiaga, o golesc,
Și picioarele, mi slăbesc;
Dau să șad să hodinesc,
Nici scaunu' nu-l nimeresc,
C'am crezut că șad pe iel
Ș'am șazut jos frumusel.
Și iară m'am ridicat,
Ș'am ieșit afară
De mână cu niște fete
Tinându-mă de părete.
De acoalea m'am luat,
Cătră casă am plecat.
Când acasă io plecam,
Tăt din gard în gard umblam.
M'am pus apoi la hodină
Intr'o băltoaie de tină.
De-acolo m'am ridicat,
Izmenele mi-au pîcat,
Așa c'acuma 's om frumos.

De-acoalea am mers acasă,
M'am așazat după masă;
Nu știu ce îmi vine 'n fire,
Ce-aș fa eu cân' aș fi mire;
Mă aplec și iau toporu'
Să-mi mai stîmpăr puțin doru'.
Lovesc muiera cu toporu',
De umbla de-a rotogolu'.

Când gată de stărostit, închină cu paharul pentru, nănași și golește paharul. Apoi ca și la masa pentru tineret strigă peste masă:

Slobodă-'i casa,
Slobodă-'i masa

după această deslegare, sau îngăduință, încep toți să mănânce și să se veselească. Masa se termină și la bătrâni cu joc, care ține până dimineața. Atunci se termină nunta. Toți cei chemați merg la ale lor; rămân numai neamurile mai apropiate, cari continuă petrecerea în cerc mai restrâns. *)

(Dela Ion Ardelean, cantor în Ilba.)

x) Descrierea aceasta, a nunții din ILBA, e o descriere mai sumară, lipsind multe momente importante și amănunte specifice. Informatorul meu a dat mai multă importanță folklorului, de cât acțiunii. — Cu toate acestea cred, că în forma aceasta defec-tuoasă, încă prezintă interes pentru specificul de a se face nuntă separată pentru tineri și bătrâni. Iar înclinarea pentru modernizare — cum se constată și în descrierea prezentă — va aduce, poate, cu sine ca peste câțiva ani să nu mai găsim aproape nimic din ceea ce mai aflăm azi. E bine să rămână fixat pentru posteritate și ce mai găsim, și în forma în care o aflăm azi.

Inceputul vieții

*Din așternutul zilei lin luncile veghiază
Ca viața să pătrundă adânc în trupul ei,
Un voevod, prin ierburi, iubește și visează
În brațele domniței cu brâu de clopoței.*

*Un zeu, sătul de slavă, culege în privire
Lăuntrica rodire de sânge voevodal
Și'n limpezimea apei cu mâna da de știre
Că 'ngenunchiau păcate la nunta de pe deal.*

*Acum miresme calde s'or risipi pe mâini,
În ierburi ghionoaie, cu liniștea dintâi,
Vor deslega legende închise în fântâni
Și gândului i-ar pune tot cerul căpătâi.*

LIVIU TEODORU

Virgil Carianopol și Vintilă Horia

de Ion Șugariu

I. *Virgil Carianopol* este un nume bine cunoscut în publicistica noastră tânără, nu atât în urma aceluia gîngăș volum publicat în Editura Fundațiilor Regale, cât mai ales prin numeroasele poezii risipite prin toate revistele. Ne-am obișnuit demult să vedem în el un poet de mare talent și cu bogate resurse lirice. Erau în „*Scrisori către plante*“ multe veacuri frumoase și multă varietate tematică, dar lipsea încă acea adâncime și siguranță în concepție și realizare, care fixează definitiv linia unui poet mare, pe orizontul literaturii.

„*Carte pentru Domnițe*“, apărută de curând în Editura Cărții Românești, a reușit să ne dea această certitudine. Plin de sevă și de gând țărănesc și sănătos, acest volum aduce ceva din împărățiile părăsite ale meleagurilor copilăriei noastre. O melancolie calmă și profundă planează ca o melodie care trece până dincolo de zările lucrului banal, în sferele pline de ceruri ale sufletului. Am întâlnit în aceste pagini versuri de sinceră identificare cu largurile zărilor naturale și o fericită înrudire cu puternica poezie a lui *Serghie Eseniu*.

Nevoit să rătăcească într-o lume străină și superficială, cum este în versuri simple și mari *Virgil Carianopol* plânge în versuri simple și mari satul în care nu mai poate să se reîntoarcă și frumusețile pe care nu le poate întâlni nicăieri aiurea. Nu știu cu ce procent de adevăr am putea desprinde o asemănare cu poezia lui *Ștefan Oct. Iosif*, dar mărturisim că numai în poezia acestui ardelean atât de trist și atât de nefericit, am mai găsit atâta dureroasă simțire de desrădăcinare și de neadaptare la zgomotul și nimicniciile unei vieți înstrăinate.

Cu *Virgil Carianopol* am avut norocul să stau de multele de vorbă pe străzile și prin cafenelele Bucureștilor. Am descifrat totdeauna de pe figura lui o melancolie amară și un zâmbet trist. În vorba lui vibrează nu știu ce reminiscență atavică de țaran oltean și o cuceritoare căldură prietenească. Trăind departe de zgomotul unei vieți ușoare și banale, cum este în general viața din București și muncind din greu pentru grădinile traiului zilnic, pe fața lui sunt brăzdate toate semnele suferinții și ale superiorității. În ochii lui înfloresc liliecii poeziilor și ciripesc zările copilăriei. Niciodată nu mi-a fost dat să descifrez în figura cuiva atâta asemănare cu opera, ca în persoana poetului *Virgil Carianopol*. Sunt sigur că toți acei caraghioși care, geloși de succesul unei poezii de reabilitare a autohtonismului, cum este poezia lui *Virgil Carianopol*, au căutat să arate că nu este cazul unei concepții sincere și că, totuși poezia marelui țaran de prin meleagurile Ol-

teniei n'ar fi decât un condamnable manierism, n'au văzut niciodată personal pe *Virgil Carianopol*. Ar fi găsit în figura lui toată poezia din „*Carte pentru Domnițe*“.

II. *Vintilă Horia* este mult mai tânăr decât *Virgil Carianopol*. Atât de tânăr, încât demulte ori văzându-l, te întrebi dacă este cu puțință ca sobrele și clasicele versuri din volumul „*Procesiuni*“ să aibă un autor atât de puțin asemănător cu ele. Obișnuit cu articolele și eseurile publicitate prin atâtea reviste bucureștene, cititorul încearcă un fel de nedumerire, făcându-i cunoștință. Elegant, poate prea elegant, înalt și suplu, *Vintilă Horia* este bucureștean prin esență. Vreau să spun că este bucureștean prin felul său de a fi, prin maniere, prin atitudine.

În figura lui aristocratică se imbină totdeauna surâsul cu rezerva. Ai impresia că niciodată nu vei reuși să îți apropii sufletește. Că niciodată nu vei putea distruge ghiata unei răceli protocolare. Te apropii de el oarecum cu sfială și îți măsozi gesturile.

Și totuși, rar întânești un om care să poată fi un camarad atât de bun, un prieten atât de înțelegător, cum este *Vintilă Horia*. Veșnic preocupat de gânduri înalte, totdeauna cu un articol în minte și cu un vers pe vârful penitei, tânărul acesta în talentul căruia eu cred atât de mult, este în fond un suflet bun și o inimă de aur.

Cunoscându-l mai bine, observi că distanța pe care pare că o interpune între tine și prietenia lui, este numai o aparență înșelătoare care se datorește în primul rând faptului că *Vintilă Horia* este totdeauna extrem de preocupat și de inteligent.

În poezie, *Vintilă Horia* este un clasic și un virtuos imagist. Temperament calm și deosebit, peste rândurile sale plutește un aer de plăcută intelectualitate și o sensibilitate moderată. Totdeauna erudiția și cultura deosebită se străvede printre rânduri și omul de bibliotecă apare astfel deplin conturat în fiecare pagină.

În eseurile și articolele sale de ziar, *Vintilă Horia* se menține pe aceeași linie de surprinzătoare intelectualitate și de liniștită pătrundere. Nimic teluric nu agită sufletul acesta plin de poezie și de înțelegere înaltă. Tinereța lui *Vintilă Horia* pare a fi o tinerețe specială, caracterizată prin râvnă și entuziasm și desprinsă de neliniștile multuoase.

Așadar, liniste, aristocrație, suplețe, iată câteva linii caracteristice prin care putem defini personalitatea artistică și omenească a lui *Vintilă Horia*. Viitorul va arăta până unde am avut dreptate eu aici.

Dragă prietene,

E primăvară! Cartea naturii ți se deschide fără prihană în lumina ochilor. Întoarce cu evlavie filele și citește-o... În corola primului ghiocel poți decifra zâmbetul suav al unui copil. În jocurile mieluşilor ce sburdă îngeraste pe lângă mamele lor și în razele dulei ale soarelui din ce în ce mai aprins, găsești atâtea motive de bucurii alese... Toate bucuriile, în cartea naturii, se impun sufletului nostru cu simplitatea unei vrăji de soare cald și zefir. În fața naturii, gândul răsare sfios în mîntea omului, așa cum sfios își arată semnele de plăcută înviere, primăvara... Cartea naturii ne vorbește tuturor (?) deopotrivă. Ochii deschși primesc impresiile acestui miraj fără efort și tendință de transfigurare, iar olfactivii gustă parfumul infinitelor culori ca gura însetată undele limpezi ale unui izvor de apă...

Alta este cartea gândului. Ea se deschide cu greu. Aici spațiul este înmiresmat cu parfumul mitului parnasian; ochii se îmbată cu mozaicurile unei flore ce crește din seva unei alte lumi, iar urechile cu receptoarele închise ascultă tonul înalt al unei melodii interne. Sufletul se revarsă pe sine peste malurile lui, după altă lege: legea gândului.

Mijirea gândului se întămplă într'o atmosferă de vecie și infinit gol... Gândul se avîntă prin creație din nimic... Căutându-și un loc în universul celor patru oase craniene, își reperaază un punct pe orizont și fuge nebun spre țintă ca un trubadur hoinar ce-ar vrea să cuprindă zarea cu mâinele sale setoase de îmbrățișeri visate, cu inima veșnic flămândă după o rază...

Alături porneste gândul de trubadur. Fiecare își croiește un loc la un capăt de drum, sub umbra unui „ce“, la tulpina unui strop de nectarul idealului întezărit.

Gând și trubadur pornesc alături... ți vezi seduși de mirajul regăsirii. Plutesc prin vânt și furtună cu hotărâre nesdruncinată. Neostoita enigma a existenței și a vieții îi întărită la lurtă. Îndârrijrea crește ca fermentul în butia plină cu must din strugure prea coapt; iar soarele rațiunii, în momentele-i de fericită performanță, pietrifica gândul în ființă viețuitoare și pe trubadurul veșnic neliniștit în căutarea pietrei filozofale, în bulgăr de sare, ca

pe cuvioasa femeie a lui Lot prefăcută în Mare, privind distrugerea Sodomei.

Intuește prin ochi lumea aceasta sodomică ce piere odată cu iarna primăverii noastre, dar să nu intuești această lume de aproape, ci de pe înaintinea gândului curat.

Răsăritul gândului din transcendentul ființei noastre este mai senin decât răsăritul soarelui de primăvară. El mijește discret, te prinde într'o vrajă ocultă, și te ține ferecat în cătușe dedescântec dulce până când sucombi lovit de fatalitatea lumii din ține și de afară. În oglinda minunată, Faust a văzut tinerețe, a văzut farmec, încântare, bucurie. În lupta pentru clipa fericită, Faust a fost transportat de Mefistofel pe aripi eolice, spre bucurii valpurgice. Intinde mâna spre desnodământul ciudatului legământ, culege gândul ce se desprinde din tainele acestui legământ, și vei simți cum aierianele instrumente ale primăverii curate îți vor deschide calea spre lumea astrelor, îmbatându-te cu o armonie veșnic nouă și nedefinită: armonia glasului de clopot, armonia învierii, armonia gândului...

Cu acest ocult vehicul al Marelui Făuritor de drumuri, călătorești mai avan ca Faust prin toate încăperile infinitului. Setos a măsura și a sorbi zările, cu rasufletul rănit de propria-ne micime toracica, gândul fuge nebun spre o culme mereu în transcendere fără să-și facă măcar cea mai mică opunere privind zădărnicia pasului în acțiune; iar pe aripile lui bietul om își risipește cu dărnicie și puținul timp ce i-a fost dat cu sgârșită măsură pentru a se bucura de viața de-aici. Fuge ca un comat din basme, unde fânul cosit este de jeratic; răsbate prin orice obstacole, urcă pe crestele cele mai inaccesibile ale zădărniceii, fără drept de odihnă. Sare din astru în astru ca o căprioară în munte de pe o piatră pe altă, când este urmărită de potâi; iar când învingător atinge coardele sublime ale armoniei supreme, jubilează în ode dulci și nedefinit de frumoase...

Pe harfa Nemărginitului, gândul își întinde coardele, le acordează. El dătuiește dorurile eternei Năzuinți în granitul albastrului transcendent.. zenitul este prispă de gândcălăter, loc de popaș; iar gândul Fat-Frumos, hoinar în lumea astrelor, se împodobeste cu juvaere astrale... Primăvară!...

Această lume a gândului este rece și înaltă; ascensiunea gândului e vertiginoasă ca năvala unui torent primăvărat de apă ce coboară din majestatea muntilor...

Gândul se individualizează. Devine din ce în ce mai subțire, mai eteric, mai ascuțit. Devine ca o săgeată pornită din destinderea unui braț vanjos, spre a-și răni adversarul: abstractul. Concretul care este suportul forței, rămâne arc destins. Luciul metalic viază încununa de lauri a victoriei ca un surăs de stele, iar nervul se îmbată până la o automicidare de melodia victoriei pe care a câștigat-o această minunată săgeată.

În gândul curat nu există declin, ci numai victorie.. El ar vrea să strângă tot necuprinsul în bratele sale; ar vrea să-și taie în zări tot alte drumuri, ar vrea să joace în glas de ciocărlie deasupra zărilor, ar vrea să le domine.. A croit pentru această vrere ingenioase tactice de luptă: Logica, Filozofia, Arta... A preparat atâtea ortăvuri dulci pentru a putea momi zărilor ca buncii pe copii cu bomboane: literatura.. Le-a alcătuit atâtea jucării cioplite, veacuri după veacuri, din cele mai alese pietre ale planetei, — jucării descântate în nopțile de veghe ale desăvârșirii, cu forme armonioase, cu dulci decoruri de flori la răspântii de gând.. Le-a întocmit zărilor reliefuri de ideal pe pânze de azur, în culorile cele mai nuanțate ale naturii... Plastica: joc concret pentru abstractizarea himei din noi...

Dar zărilor nu se poticnesc copilărește la aceste cadouri asvarlitate de risipitoarea mână a darnicului cioplitor; zărilor nu-și deschid urechile pe deplin la aceste momene insidios otrăvite.. Colțurile fine din univers sucombă penelului măestru. Fine raze de soare cad pe retina receptoare, luminând fărâme de abstract din noi, — și gândul, pornit să le preamărească în ode, mu-i reușeste pe firul veciei, să înnece în apele sale toată ființa Necuprinsului.

Tentațularele întrebări ce scornește acest vrășmas în mintea omului: de când? de unde? din ce? până când? cum? cine? — obsedează pe luptătorul de gând.. Din infinitate-i resurse, marelle și năstrujnicul destin, celui mai bun văslas pe marea gândului, celui mai strălucit ochitor de stele, îi înzestrează tolba cu putere și farmec ca unui Ivan Turbincă din basm... jocul acestlui Ivan cu Moarte e tocmai jocul Spiritului Cu Nedefiniții.. Artistul lovește în nervi, cicatrizând emoții, așezând pe coclauri fărâme din astre prinse cu arcanul noptilor de veghe.. Ivan Turbincă, drept preț al unei poticniri în drum de soare, cu întâmplarea ha-

rului de Sus, a primit darul de-a învinge rânduielile clipei din viața dată efemeridei om de ziditor...

Așa dar, prețul promis pentru „afirma-rea“ prieteniei noastre îți vine aci, închis într'o cupă de gând. Tolle lege.

În raza de soare ce mi luminează imaculata hârtie, gasesc dela tine un zâmbet. Ca preț al acestui legământ, pe firul de tăcere al visului ce te hrănește zilnic cu ambrozii și marț îmbătător, eu trimit gândul meu întreg, pentru a întări, odată cu această frumoasă primăvară prietenia noastră...

Citește-mi dar gândul și poartă în lume mărtisorul pe care ți-l trimit azi, în cupe de alabastru.

Cu bine — Ion Groșan

Poem de dragoste

*Când ne vom întâlni, frumoasă domniță put eună,
Zilele vor fi mari ca soarele,
Ie prunduri de aur vor murmură isvoarele
Ca într'un poem din lirica germană.*

*Te voi găsi gudrună cu părul despletit,
Albă ca petalele de trandafiri,
Cu zâmbetul speranței pe buze și 'n priviri,
Aștept sosirea mirelui dorit.*

*Îți voi privi negrele fântâni
In care odată sufletul s'a rătăcit
Și te-oi îmbrățișa sub răsărit
Cu aceiași ochi și-aceleași mâni.*

GEORGE PUTNEANU

Cântec lasciv

*Azi, fierbe vinul tineretilor cupide
In cupa sânilor mai rumen și mai ud.
In gândul meu orgiile încep. Aud
Spre soare cum viața porțile — și deschide.*

*In piept se scurg puteri ca șoapte în amurg
Și gesturi verzi adorm târziu în lut fecund.
In brazde mari de simțuri calde se ascund
Imbobociri de mac și frământări de murg.*

*Ce sprinten fierbe astăzi sângele în vine!
Infiorat de-atâta udă primăvară,
Mă smulg din gheața mea și mă arunc afară
Ca un buchet prea plin de melodii divine.*

Ion Șuga:iu

INCREȘTĂRI

Probleme

Petrecere în țara insectelor

În familia Rădaștelor e mare vânzoleală: se pregătește de ospăț. Se organizează o petrecere de să-i meargă vestea până 'n a șaptea țară. Rădașca cea bătrână a fost incredințată să se îngrijească de oaspeți. Aceasta a și zis Cărăbușului de primăvară: mergi, slugă bună, și cheamă oaspeții. Ești mai iute de picior.

Cărăbușul a primit cu bucurie să împlinească porunca. În tot locul l-au primit cu voieșie, pentru că știau că e vorba de-o petrecere bună.

Păpăruza împreună cu Viespea au și plecat îndată la Viermele de mătasă, să-și cumpere haine nouă. Viermele le-a arătat cele mai frumoase mătăsuri.

— Haina asta cu picățele e foarte potrivită pentru petrecere, își dădu părerea Păpăruza.

Dar acest pruslic? le îmbie Viermele de mătasă. Ia-l pe ăsta, dragă Viespe, îți va veni ca turnat pe talia ta sveltă.

În timpul acesta Capricornul a alergat după pomadă de musteți. Fiecare mai avea de aranjat câte ceva, dar fiecare se pregătea pentru ziua cea mare.

Erau atâtea și-atâtea bunătăți îngrămădițe la acel ospăț, încât cine le vedea, rămânea cu gura căscată, minunându-se.

Nici oaspeții n'au sosit cu mâna goală. Viespile, încă mai de mult au dijmuit viile de pe dealuri, ca să poată servi must dulce. Furnicile încă au adunat multe bunătăți și le-au adus cu ele. Albinele prăjitură cu miere. Scuntă vorbă, nimic nu lipsea.

Când s'au așezat la masă să se ospăteze după plac, s'a prezentat și Musca.

— Dar pe tine cine te-a poftit? o întrebare mai multe; pentrucă nici uneia nuri era dragă Musca, pentru obiceiul ei de-a și băga nasul în tot locul.

— Dați-i pace! Zise împăciuitor Rădașca; sunt aici atâtea bunătăți, că-i ajunge și ei.

— Dar musca s'a purtat foarte puțin cuvințios. Din toate a gustat. N'a așteptat să-i vină rândul. Toate s'au supărat încât nici una n'a vrut să mai stea de vorbă cu ea. Musca însă nu s'a sinchisit. Chiar acum a gustat din'r'un păhar cu

must dulce și așa s'a îmbătat că n'o mai știut de e Muscă ori Leu. A căzut într'un ungher ca moartă.

— Tot ne-am scăpat de ea, ziseră insectele.

Acum ne putem petrece după plac.

S'a și încins acolo o veselie, cum nu-și aminteste nimeni în Țara insectelor.

Poate că nici azi nu s'ar fi terminat, dacă harnica Furnică nu le-ar fi atras atenția, c'ar fi bine să meargă acasă.

— Vai de mine, cum ajung eu acasă pe întunecimea asta, se jeluia harnica Furnică.

— Nu te supăra, o îmbună Licuriciul, îți voi lumina eu drumul.

Și cu asta, mulțumind frumos gazdei pentru binevoitoarea primire, au și pornit la drum.

În frunte mergea Licuriciul și lumina calea, celelalte l-au urmat pe rând, una după alta. Mai în urmă venea Greerul cântând un marș.

Dar Musca îmbătată? Nimeni nu și-a bătut capul cu ea. Când s'a desmetecit a luat-o, impletindu-se spre casă, nu și-a găsit nici-o însoțitoare. Cine e bețiv e respingător și toate au părăsit-o.

Celelalte gângăni au ajuns în pace acasă și s'au dat odihnei în pătuceanul lor. Liniștea a pus stăpânire pe toată pădurea. Numai Musca beată a tot bâzâit pe fereastră, căci în întunec n'a nimerit nicidecum ușa. Înzădar a tot bătut toba, nu i-a deschis nimeni.

Între timp a pornit ploaia, a măturat-o de pe fereastră și cineva a călcat-o în noroiu.

Așa pătește cel ce nu știe să se distreze cinsțit și nu păstrează cumpăna dreaptă în petreceri.

Trad. E. Pandrea.

Diletantism muzical

Am dori ca diletantismul să dispară odată din dogmele culturale. Căci el este germenele care paralizază avânturile și prezintă forme goale ca realități artistice. Din acest disechilibru, se produce apoi totala neînțelegere a artelor.

Dacă în parte, literatură și poezia este totuși savurată, în mică măsură, din pricina mijloacelor de interpretare, cuvintele fiind capabile să-și mlădieze muzicalitatea sugestiilor, în schimb muzica și pictura sânt absolut os-

tracizate. Nu dintr'o rea voință. Credem că acuzele aduse publicului sânt gratuite, pentru că nu el este vinovatul. Nu există o pregătire a pătrunderii acestor arte. Cine nu poate înțelege sensul unei simfonii beethoviene, va rămânea insesibil în fața tehnicii de interpretare. Iar ochiul neinițiatului va căuta zadarnic să descifreze limbajul culorilor impresioniste, în care imaginea reală e diformată prin linia sentimentelor. Necunoscător, va răstălmați totul în limita înțelegerii, reducând artisticul la nivelul comunului.

O redresare a situației se poate obține printr'un mediu susținut cu alegeri. În special muzica clasică este aceea, care are menirea să readucă omenirea la simțul armoniei. Căci, dacă în pictură, diletantismul este în floare, în muzică nu-l putem admite. Arta plastică nu pierde nimic, din nepricepere. Ea se adresează amatorilor, indiferent că sânt extrem de puțini. Pe când muzica, a pierdut totul.

În epoca rapidității civilizației, s'au produs vulgarizări, conforme cerințelor. Adică, mai bine zis, cerințele s'au modulată după creațiile muzicale. Iar când tehnica acestei arte muzicale a depășit firescul exprimării de sentimente superficiale, reducând generalul la o simplă manifestare a celor mai elementare simțuri, se impune o revenire la clasicism, cu orice sacrificiu.

Sântem încântați că Satu-Mare ni-a prilejuit aceste rânduri, prin străduințele depuse de muncitorul maestru, d. prof. Adrian Demian, directorul Conservatorului, în organizarea Concertelor Simfonice. De-a a explicat acestea, cu ocazia ultimului concert, într'un mod scurt, drastic, bichuitor. Sărbătorirea dirijorului maestru Egizzio Massini reprezintă în Satu-Mare, începerea luptei de reîntoarcere la clasicism.

Dacă se va pensevera în prezentări de concerte din marii mesteri ai armoniei, se va ajunge în cele din urmă niciodată nu e târziu să se creeze mulți amatori. Nu e lucru ușor, să trăești alături de armonie, când știi că sunetul e doar divertismentul sentimentului, pe care trebuie să-l dăbui dincolo de exprimare.

Poezia muzicii este dar, emotia izvorită din sunet și nu din cuvânt. Până să ajungă aici, ai nevoie de timp și perseverență. Iată ceea ce n'am încercat noi încă, să realizăm. De aceea nu pretuim clasicismul și în general artele care-ți cer o pregătire oarecare pentru a pătrunde în miezul lor.

Se scurg anii de-avalma peste înfrigurările vieții de fiecare zi. Și nu simțim cum istovirea ne sleește piatra de încercare a rezistenței lumestii. Doar sufletele par, să nu agonizeze alături de vremea ce-și schimbă cadrele, se pare că, nu după orânduiele de veacuri ale crugului nostru ceresc.

În tainița de bisericuță a inimelor ce mai vor să palpitate, licărește încă o sruză de amintire pe luminoasele și pline de soare rural, poezii, ale bardului năsăudean, **George Coșbuc**. Acest „prinț al baladei“ (cum sintetic l-a numit poetul și pretentul nostru, Ion Șugariu, într'un număr trecut al revistei, Sfa'mă-Patră), este din nou prezent în ritmul de larg interes al proaspetei versificații românești ce-și face loc în sufletele revenite la izvorul frumosului.

Cei 20 de ani dela moartea lui, împliniți la 9 Mai c., să fie puntea de trecere spre luminile, niciodată stinse, ale drumului absorbirii în extaz.

Octav Ruleanu

Străin

*Crâmpei de iarbă lângă trotoar,
Ești amintirea codrului etern
Și stai să te înăbușe, pieptar,
Clădirile orașului modern.*

*Belsugul florilor, în ploi de soare
Întoarcerea-ți așteaptă 'n șes natal.
Aici cu poftă nu te paște-un cal
Și porți pe umeri crâncena trădare.*

GEORGE MENIUC

Ani

*Argintul anilor s'a desfrunzit
Și toamna morții a sunat în ei.
Copilăria, frântă 'n asfințit,
S'a agățat pe alocurea de stei.*

*Și cearcă amintirea c'un țarus.
Aud un svon. E svonul pământesc.
Pe culmile lumii dârz pornesc.
Ce aspru bate vântul la urcuș!*

GEORGE MENIUC

DĂRI DE SEAMĂ

CĂRȚI

CU PRILEJUL UNEI ANIVERSARI.

Editura Națională CIORENI a implinit și a sărbătorit nu de mult zece ani de existență. De rodnică și binefăcătoare existență. Poate că pentru publicul provincial, deprins a lua de obicei lucrurile de-a gata, acest fapt nu spune prea mult și deci nici atenția cuvenită nu i s-a acordat. Pentru cartea românească de tot soiul, pentru popularizarea scrierilor și împânzirea lor în mase, această aniversare merită și e necesar să fie subliniată.

Editura Națională CIORENI e una din editurile cari s'a născut dintr'un vis, pentru a trăi prin muncă perseverență încurajând pe tânărul scriitor român și satisfăcând înalte necesități spirituale.

Familiarizând cititorul cu lectura interesantă și variată, editura Națională CIORENI a ținut publicul intelectual într'un permanent și fericit contact cu operele celor mai de seamă împletitori de slovă români și străini contemporani.

În zece ani de activitate, cum atât de limpede și de just o spunea dl Cezar Petrescu în Editorial, „toată mișcarea vie a literaturii românești, cu scriitori tineri și vârstnici, indiferent de ideologii și de curente, a fost reprezentată și o diversitate de opere și de nume, pe care anevoie o găsim în bilanțul altor edituri.“

Printre scriitorii români cari au trecut pragul acestei edituri găsim: M. S. Regina Maria = Glasul de pe munte; N. Iorga = Memorii vol. I-V.; M. Sadoveanu = Zodia Cancerului, Curbul invaziilor, Țara Kangurului, Cazul Eugeniței Costea, etc; Cezar Petrescu = Simfonia Fantastică, Calea Victoriei, Aurul Negru, Trilogia eminesciană: Licăpărul, Nirvana, Carmen Saecu.

lare, etc; I. Botez = Aspecte din civilizația engleză; S. Mehedinți = Terra (3vol); M. Manolescu = Secolul Corporatismului; Tudor Argezei = Țara de Kutty, Icoane de lemn, etc; + Gh. Mihălescu = La poarta necunoscutului și Rusoai ca; D. D. Pătrășcanu = UN PRĂNZ DE GALĂ. Această e prima lucrare literară română pe care Națională CIORENI o editează. I. Agărbiceanu — Biruința; Mircea Eliade — cartea de debut: Isabel și apele Diavolului, apoi: Intoarcerea din Rașu, Huliganii, Șarpele; Gh. Brăescu — Conași; Gala Galaction — Roxana; Petru Manoliu — Rabbi Haies Reful; N. Davidescu — Fântâna cu chipuri; Ion Minulescu — Bărbierul regelui Midas; E. Lovinescu — Bizu, Firu'naptru; Dna Papadat Bengescu — Drum ascuns; R. Dianu — Adorata; Demostene Botez — Ghiocul; D. V. Barnooschi — Rumilia; Sergui Dan — Nastratin și timpul său; Victor Eftimiu — Dragomirna; Camil Petrescu — Patul lui Procust; Zaharia Stancu — Tălmășul; Gr. Topârceanu — Prin Planina și Scrisori fără adresă; G. M. Zamfirescu — Maidanul cu dragoste, Damian Stănoiu — Pensionarii; Otilia Cazimir — Cântec de comoară. G. Călinescu — Enigma Otiliei; I. A. Bassarabescu — Antologia scriitorilor români 2 vol.; Lascarov Moldovanu — Biserica năruită; Radu Bourceanu — Fata din umbră — în colecția ROZIDOR — și Viața spătanului Milescu; Al. O. Teodoreanu = Tămăie și otrăvă; R. Seșanu = Despot Vodă, și încă mulți alții.

Fiind una dintre cele mai harnice edituri, Națională CIORENI a pus la îndemâna publicului românesc și cele mai serioase, mai bune și mai necesare traduceri din scrierile

torii străini contemporani ca de exemplu: Ștef. Zweig = Erasmus; Em. Ludvig = Hindenburg; A. Munthe = Cartea de la San Michele; André Maurois = Istoria Angliei; Rudyard Kipling = Kim; Maurice Baring = Daphnae Adeane; Barclay Florence = Mătăniile; Murice Dekobra = Flori cațifelate; Huxley Aldous = Contrapunct; Sinclair Lewis = Dodsworth; fără a mai vorbi de diferitele studii istorico-geografice, imprăștiat print'un colportaj bine organizat încât s'au epuizat, cunoscând mentalitățile noastre, într'un timp ce a fost în adevăr surprinzător.

În câteva cuvinte: În cei zece ani de zile, editura Națională CIORENI, „a aerisit atmosfera cărții românești, a lărgit cercul cititorilor de literatură, a anexat zone noi de lectori“ și acesta e un punct de onoare pentru conducătorii ei.

Ne alăturăm cu înțelegere a celei aniversări dorind editura Națională CIORENI să cultive și în viitor perseverența și entuziasmul ce l-a dovedit în cei zece ani de fructuoasă activitate și i urăm să se bucure de o cât mai mare căutare a publicului cititor.

Const. Gh. Popescu

**

Aldous Huxley — CONTRAPUNCT — editura Națională Ciornei două volume lei 150.—

Azi, când vitrinile librărilor gem de mulțimea scrierilor autohtone, când piața literară e îmbăcșită cu fel de fel de cărți, orice traducere, fie ea ori cât de bine făcută și indiferent de celebritatea autorului, se așează oarecum timidă în vitrine, își face loc cu destu-

le greutăți și cu mare curaj pe piața literară. Dar odată ajunsă, se fixează. Se fixează pentru scurt timp căci îndată i se duce vestea. După ce i se mai și gustă farmecul devine indispensabilă.

Obişnuința publicului cu traduceri bune și folositoare se datorește în întregime editurii **Naționala — Ciornei**. E singura editură care dela o vreme ne ține mereu cu traduceri. Cu foarte interesante și foarte bune traduceri.

Lucrarea pe care o amintim aici e una din traduceri cele mai merituoase cu care se poate mândri orice editură. **Contrapunctul** lui Aldous Huxley se bucură de traducerea d. Iul. Giurgea și acest lucru e suficient pentru a garanta o traducere bună, nestingherită.

Bogată în idei, **Contrapunct**, e o carte mereu vie, mereu nouă și pătrunzătoare. E o carte în care interesul merge mereu crescând. Ea indeamnă lectorul și-l instruește pe nesimțite. Personagiile bine conturate degajă prin acțiunea lor o atmosferă care va satisface desigur spiritele cele mai rafinate.

* * *

Petru Neagoe — DRUMURI CU POPAS traducere de Iul. Giurgea editura Cultura Românească lei 100

Cititorul necunoscător al anumitor amănunte în legătură cu viața unora din scriitorii cu care se întâlnește în lectură, va fi conștient desigur la citirea numelui unui autor român cum e **Petru Neagoe**, acest nume atât de românesc, dar care apare totuși în literatură română, tradus. E o situație cam stranie a te afișa și a face caz chiar de originea și preocupările tale românești și a realiza totul în altă limbă.

Înțelegem ceia ce ne convine să înțelegem din această duplicitate de atitudini. Nu putem admite însă ca un scriitor român, de pildă **Petru Neagoe**, autorul acestei lucrări și a multor altora, ridicat din rândurile emigranților români în America,

să nu poată realiza ceva și în limba în care a crescut, pentru acei pe care l-a părăsit din motive ce nu interesează această rubrică. Și doar **Petru Neagoe**, acest scriitor atât de român care e și pictor — o fi mai mult pictor? — și care ni-a vizitat nu de mult fiindcă îi era dor de noi, e drept că în urma unei invitații a guvernului român, părăsise țara după majorat deci după ce-și făcuse studiile în țară, adică la o vârstă când limba maternă i se înrădăcinase fără posibilitate de uitare ori alterare.

De ce tocmai el, **Petru Neagoe**, îndrăgostitul înflăcărat de țarina, de opinca și de sumanul țaranului ardelen, de ce tocmai el să ne pară, să se lase să ni se pară, atât de instrăinat încât să ne întâlnim cu el, în scrieri, prin intermediari? S'a identificat până într'atâta oare cu obiceiurile americanești și cu graiul englezesc încât nu-și mai aduce aminte, i se pare primitivă grebla românească?

Se știe doar că o traducere oricât de ideală ar fi ea pierde, vrând nevrând, din farmecul originalului. Și **Petru Neagoe** este într'adevăr un scriitor care te poate desfăta desăvârșit oricât de pretențios cititor ai fi. Căci „originalitatea și valoarea operei literare a lui **Neagoe** rezidă în stilul lapidar și de o simplitate patrarhală în care înțelege să-și prezinte eroii, oameni simpli dela munte și din câmpii, c'obani și plugari care vorbesc o limbă fără înfloritură meșteșugite, o limbă îngrădită de preocupările lor zilnice, isvorită din credința și datinile pe cari li-au moștenit și le păstrează de secole, fără ca vremea sau suflul vîlții noi să le poată schimba.“

Am scris aceste gânduri indignați parcă de faptul de a vedea numele unui apreciat autor român pus pe o carte tradusă în românește. E și curios și amarnic, nu?

Scrierea de față e o povestire a vîlții trăită de autor. Dealtfel în toate scrierile lui, se spune că, **Petru Neagoe**, scrie despre viața

pe care a trăit-o și numai despre oamenii pe cari cunoaște. E o lucrare în care totul pare să se învîrtă în jurul buricului într'adevăr interesant, a lui Ion prietenul lui Alexandru și îndrăgostitul de Marina.

Spunând drept, toată povestea aceasta, frumos și corect tradusă, nouă nu ni-a prea plăcut. Se poate ca noi să n'o fi putut „pătrunde“ dar atât cât am pătruns-o nu ni-a mulțumit. — Și doar știm că **Petru Neagoe** e un mare scriitor „român“. Iată că așa cât e de mare pe noi nu ni-a mulțumit. Nu doar fiindcă i-am citit lucrarea în traducere. Nu ni-a plăcut fiindcă nu ni-a plăcut și pace. Dumnezeu știe de ce. Și-am pierdut aproape o zi întreagă tot citind, fără popas, la „**Drumuri cu popas**“ și când colo ni-am trezit nemulțumiți. Ce ține și cu unii lectori domnule! Nu pot înțelege că sunt scriitori cari trebuie să te satisfacă. Trebuie și totuși nu-s mulțumiți.

* * *

Ion Timuș. — OGIO SAN — roman editura Cugetarea lei 80.—

Autorul celei mai bune lucrări, în românește, despre Japonia, ne prezintă în această scriere o seamă de obiceiuri din Tokio și împrejurimi.

Ogio San, deși autorul îl traduce, pe copertă, în subtitlu = domnișoare, din cuprinsul celor povestite și după întrebuințarea termenelor, nu e chiar domnișoare. **Ogio** e un nume. Numele unei fete. **San** e o formulă de reverență, niponă fiind excesiv de politicosi, și înseamnă, fie domnișoară, fie domn, fie doamnă. După caz. E ca și cu **onorabil**, cuvânt ce se întrebuințează, acolo, tot din exces de politețe, înaintea oricărui substativ. Ecsemplul cu franțuzoica amonezată și căsătorită cu un japonez e foarte potrivit spre a-l încreșta și noi pentru a se vedea până unde merge modestia și politețea niponă. Într'o societate niponă, un japonez își prezintă soția, euro-

peană și deci necumoscătoare a conveniențelor locale, în felul următor: „Imă dați voie să vă prezint pe onorabila mea imbecilă soție“ de exemplu: **Tamio-San**. Acest onorabil e folosit peste tot; onorabil foc, onorabil șoarece etc., după cum și **San** e și pentru unii și pentru alții indiferent de sex.

Di Timuș prin **Ogio-San** ține cititorul într'un continuu interes despre viața și obiceiurile japonilor îmbogățindu-i cunoștințele cu lucruri nebănuite și folositoare. **Ogio-San** e o lucrare în care autorul a știut prinde minunat toate ramurile de viață ale capitalei Japoniei, țara în care eleganța e să suferi zămbind, pentru a le împărtăși lectorilor într'un stil limpede, ușor și viu.

Ogio-San e cartea din care cititorul va învăța distrându-se. Merită toate laudele și toată atenția.

* *

General Marcel Olteanu — DIN AMINTIRILE UNUI LUPTĂTOR
— editura Cartea Românească
Lei 80.—

Amintirile acestui autor atât de cunoscut în rândurile militarilor de orice fel, sunt adevărate delicii pentru spirit. Parte din schițele care formează conținutul lucrării de-a cum, au fost publicate cândva, nu prea demult, prin revistele militare de specialitate cum e de exemplu: *Revista Infanteriei* s. a.

Scrise simplu de tot, **Amintirile** generalului Olteanu sunt pline de suflet și de savoare. Înțelepciune, vrednicia, modestia și spiritul de jertfă al soldaților și ofițerilor români sunt atât de bine sesizate și atât de admirabil prinse și încheiate încât îți stimulează sentimentul mândriei de a fi român.

Cât am dori ca aceste **Amintiri** să intre în cât mai multe mâini și nere exaltate de alte idei decât acel spirit națioanlist sănătos ce transpiră din această lucrare. Și ce regret avem de a nu ne putea permite reproducerea măcar a unei

singure amintiri „**Opnica**“ atât de grăitoare și de semnificative.

Amintiri de felul acesteia ar trebui să se găsească în biblioteca fiecărei școli cu invitația din partea Ministerului Educației de a se face din ea lectură obligatorie în orele de străjerie și de istorie Națională.

Sătmărenii vor găsi în această scriere și ceva în legătură cu aceste meleaguri dar și ceva petrecut la regimentul de infanterie din loc.

* *

Petre Paulescu — CUIB ȘI SBOR
— poeme editura Intelect București
Lei 25.—

Autorul acestor frumoase poeme care, după cum o spune în „**Zodiacul meu**“ dela sfârșit, „poartă douăzeci și patru de leaturi la oblănc“, ne inspiră nouă celor care-i auzim pentru prima dată de nume, serioasă încredere și justificată speranță.

Versurile dlui Paulescu se bucură de originalitate și muzicalitate și aceasta-i suficient pentru a-i întrezări un talent ce-i va croi un drum sigur dar anevoios, spre taina și bucuria consfințitoare a slovei.

„**Satul meu**“ e o poezie lămuritoare a însușirilor autorului **Cuib și Sbor**.

Acelor cari-s obișnuți cu farmecul versului, precum și taturor acelor cari dorosc să se împrietenescă cu frumusețea evocatoare a slovelor rimate, le recomandăm cu înțeleagre poemele dlui Paulescu.

* *

Corneliu Moldovanu — NEGUȚĂTORUL de AROME — ediția IV. a.
editura Cartea Românească lei 60.

Din 1922 când m-ă dat **Purgatoriul**, autorul acestor povestiri scrise în preajma războiului, nu m-ă mai dat ceva temeinic afară doar de unele colaborări în presa cotidiană. Așa se vede că fostul președinte al S. S. R. A. se mulțumește și cu reeditarea celor scrise

în alte împrejurări de viață. Nu-i vorbă, cele optsprezece povestiri câte înglobează **Neguțatorul de Arome**, îl mențin pe autorul poemului dramatic „**Pe-aicea nu se trece**“ la nivelul prestigiului **Purgatoriu**-lui.

Povestirile din această scriere ajunsă azi la a patru ediție, sunt, după cum ni-o spune însuși scriitorul lor, unele trăite, altele închipuite. Toate s-însă interesante și plăcute. După „**Trandafirul Albastru**“ scriță admirabilă din cuprinsul lucrării, s-a făcut și jucat pe scena Teatrului nostru Național din București, unde autorul a fost cândva director, piesa plină de umor, **Knok-out**.

Povestirile din scrierea „**Neguțatorul de Arome: Goangă, Marmorina, Domnul Baron, și celelalte**, vor dispune, recrea și mulțumi pe acel ce va căuta să le citească ori recitească.

— xx —

M. Sorbul — GLASUL NEVESTI-MI — editura Cartea Românească
Lei 50.

Nuvela a fost părăsită în favorul diverselor romane care de care mai searbăde. Autorul „**Mângâierilor Panterei**“ își creiază un titlu de nobleță literară reîmpros-pătând acest gen pe cât de uitat pe-atât de ignorat.

În **Glusul Nevesti-mi** sunt două sprezece nuvele interesante, cursive și hazlii. Sunt întâmplări depe vremea când în București îți făceai a fală să ești în trăsură cu oală pentruca de 8 lei să-ți târguești tot felul de bunătați. Dintre toate „**Aventura Cartoforească**“ și „**Valpurgia**“ redau mai viu și mai eloquent, un suflet și o slăbiciune. Valpurgia mai ales ar trebui citită multor și multora dintre acei ce s-împlini de fose și goi de însușiri.

Nuvela dlui Sorbul, strânse sub titlul **Glusul Nevesti-mi** după o savuroasă schiță, mi se pare chiar prima, merită atențiune pentru frumusețea lor și pentru încurajarea acestui gen pe nedrept părăsit.

Const. Gh. Popescu

C o m u n i c ă r i

În aceste zile de redresare națională și refacere de suflet românesc „Astra” este cea mai chemată să înfăptuiască cimentarea reală a spiritului.

Faptul este cunoscut de toți. De aici interesul din ce în ce mai crescând pentru orice realizare națională.

Se știe că centrul „Astrei” și-a îndreptat de mult privirile spre granița noastră de Nord-Vest, unde, probleme importante se așteaptă soluționate.

Despărțământul nostru, printre alte realizări, a hotărât, completa învioreare a cadrelor Cercurilor Culturale de pe sate. S'a observat în general, că satele noastre tânjesc în inactivitate din cauza lipsei unei organizări sistematice.

În vederea organizării definitive a cercurilor culturale, am trimis tuturor preoților din comunele județului nostru câte o adresă de rugămintă pentru organizarea și refacere a vieții culturale. Pretutindeni, ideea s'a primit cu mare însuflețire, începând chiar o ne sosit procesele-verbale de constituire.

Până în prezent au răspuns prompt preoții din comunele: Gerăușa, Viile Apei, Săbișa, Potău, Ocoliş, Doba, Culciul Mare, Făurești, Jolib, Terebești, Durușa, Chiuzbaia, Rușeni, Cuța, Satulung, Crai-dorolț, Ghirișor, Gelu și Turț.

Despărțământele de plasă se reorganizează și ele. La Baia-Mare s'a ales un nou comitet în frunte cu dl. dr. Gh. Hetcoiu, directorul liceului „Gh. Șincai”. La Șomcuta-Mare s'a reales vechiul comitet. Plasa Seini a hotărât reorganizare în cadrul unor impunătoare manifestații culturale. Data la care se va ține s'o fixat deocamdată pe 13 Iunie (a doua zi de Rusalii). Cu acest prilej, despărțământul Județean își va ține și adunarea generală anuală.

Cu toate greutatea ivite, „Astra”, continuă să lucreze pentru graniță. Se lucrează intens, prin ajutorul unor chestionare, la o amplă situație a problemei Românilor desnaționalizați.

Prin mijloace ce-i stau la îndemână, despărțământul nostru caută să susțină cu orice preț, un nivel ridicat vieții culturale locale.

Dela Cinema Astra

Programul de primăvară al cinematografului „Astra” tinde să mențină în bină parte, frecvența publicului în sala cu ecranul luminos.

Începând cu data de 19 Mai rulează filmul „O aventură în Spania” cu fermecătoarea vedetă Loretta Young. Dela 23 Mai vom avea ocazia să admirăm rolul detectivului așa de apreciat, „Charlie Chan la Olimpiadă”.

Operetele continuă să amuze gusturile cele mai rafinate ale amatorilor. Deci și un astfel de film vom vedea dela 26 Mai. E opereta vieneză: „Mazurca albastră” cu Martha Eggert și Theo Lingner.

Dela 30 Mai va juca: „Ispita” cu Joel McCrea, iar dela 1 Iunie, „Vagabonzii veseli” comedie hilarientă cu Paul Hörbiger și Hilde Krohl. Tot o comedie delicioasă vom savura dela 6 Iunie. Se numește „Dragoste în zăpadă” și e jucată de copilul minune Trundel Stark alături de Liane Hayd și Paul Hörbiger.

Un șlager mondial îl va constitui filmul „Singular la nevastă” cu Claudette Colbert și Charles Boyer. Va putea fi văzut dela 9 Iunie.

La 13 Iunie va rula filmul „Oameni după gra-

ții” cu Pat O'Brien și Ann Sheridan, iar dela 16 Iunie „S'a născut o stea;” cu Frederick Marsch și Jeanette Gaynor.

Compatrioata noastră, celebra cântăreață Maria Ceobotariu va putea fi auzită alături de Ivan Petrovici în filmul „Pensionul țarinei”, începând cu data de 20 Iunie.

Cu sezonul de vară nu știm încă precis ce va fi. Se sperăm într'o completă renovare a sălii teatrului Nottara. Primăria e dispusă s'o facă, dacă nu ar interveni împrejurări defavorabile.

Cinematograful, ar face astfel, o pauză estivală.

Către domniile președinți ai despărțământelor de plasă

Rugăm pe dnii președinți de plasă să studieze posibilitățile reorganizării cadrele.

De asemenea îi rugăm să ceară dlor preoți din plășile dlor, să binevoiască a ne trimite cât mai îngrabă procesele verbale de organizare pe comune a cercurilor culturale.

RĂBOI

Centenarul nașterii lui *N. Grigorescu* ni aduce aminte de cel mai mare pictor român, reamintindu-ne spusele lui Delavrancea care l-a caracterizat atât de just printr'o simplă frază: „Gloria cea mai curată a României“.

Acest mare liric al țării românești, cum îl numia Caragiale, a văzut lumina zilei la sânul unei familii sărace din satu Pitaru-Dâmbovița în 1838.

Incepând prin a zugrăvi icoane și biserici — în 1861 pictează mănastirea Agapia din ținutul Neamțului — ajunge în scurt timp să i se recunoască talentul.

Ajutat de oameni înțeleghători, cum a fost de exemplu Kogălniceanu, se duce la Paris iar de-acolo la Barbizon unde-și întregeste cunoștințele în pictură.

După câțva timp se reîntoarce la Târgoviște cu faima de a-i fi cumpărat însuși Napoleon două pânze remarcate în expoziția pictorilor dela Fontainebleau.

Rugat de I. Brătianu să zugrăvească câteva scene din războiul de neatârnamare, realizează marile compoziții: Sentinela, O recunoaștere, Provizioniile ș. a.

Operile lui *N. Grigorescu* sunt și rămân nepieritoare. Păcat că multe din ele ni li-a înghițit Moscova căreia i le încredințasem pentru păstrare și siguranță în timpul războiului.

Fondatorul școlii române de pictură, moare în 1907 an de grea cumpănă pentru țară.

Pânzele lui îl mențin însă viu în mintea și sufletele tuturor.

* * *

Dacă *OCTAVIAN GOGA* ni-a lăsat numai cu amintirea despre ființa lui, sufletul ne aparține. Ni-a rămas în întregime ascuns în slovele răscolitoare și duioase ale versurilor sale.

Debutând sub pseudonimul de *Nicolae Otavă*, fciorul talentat al Ardealului nedreptățit, cântărețul înflăcărat de idealuri românești, atinge în această țară, pentru care s'a sbuciumat și a suferit, toate culmile rezervate fiilor aleși: deputat, președinte al S. S. R., membru al Academiei Române, Profesor universitar, Prim-ministru.

Pe urma trecerii lui prin viață ne rămân versuri înduioșător de ademenitoare, proză nebănuită de limpede și de răsunătoare, teatru evocator prin sbuciumul personajilor, discursuri pline de avânt, traduceri nepieritoare.

Spiritul lui OCTAVIAN GOGA ni-l va păstra veșnic viu în amintire, întreținându-ni-l mereu proaspăt în inimi, mormurul apelor Oltului și Mureșului, șgomotul codrilor verzi de brazi, frumusețea și vioiciunea plaiurilor ardelenene, foștii prieteni personali ai lui de viață, de avânturi și de suferinți, cărora li s'a destăinuit, pe cari i-a căutat pentru a li se dăruși și a i cânta.

OCTAVIAN GOGA prea e încrestat adânc în inima acestui neam ca să poată luneca ușor pe panta uitării ori a nesocotinței.

* * *

Datina e numele noiei publicațiuni lunare care va înregistra, cât va putea, în limitele posibilității și priceperii, fenomenul cultural de priu aceste locuri. Ideia realizării acestei publicații pleacă dintr'o ambiție și probabil, și cu vreo tendință, și-și are isvorul într'o poveste pe care o știm, în Sătmăar, doi oameni. Eu și fondatorul ei. Eu nu m'am gândit, nici un moment, să discut aceea poveste, iar dl. Tucanovici, sper, nu are nici un interes să o divulge. Suntem și rămănem fiecare stăpâni pe ceace putem, pe vederi, și mai ales pe conduite.

Oricare i-ar fi însă isvorul și indiferent de tendinți, *Datina* e o realizare modestă dar mărituoasă, care necesită subliniere. Fondatorul ei apreciere.

Dorim conducătorului *Datinei* și colaboratorilor cu care va ști să se înconjoare, să se îndătinize temeinic și să nu se epuizeze, cel puțin spiritualicește, curând.

* * *

Confrății dela *CONȘTIINȚA ROMÂNĂ*, cotidianul nostru local, unii merituoși, alții sârguincioși, muncitori entuziaști dar necăjiți și unii și alții, sunt supărați pe *AFIRMAREA* din cauză că au avut o neînțelegere cu unul din noi. Din noi doi, fondatorii și redactorii acestei publicații, care ne căznim, stie-ne Dumnezeu cum, să susține n, în bezna aceasta a indiferentismului spiritual, o luminată a culturei. Nu interesează persoana și cu atât mai puțin pricina. Nu vrem să evidențiem nici copilăria perseverării într'o ambiție provenită din exagerarea unei situații. N'ar folosi nimănu. Oamenii se ceartă, se ciondrănesc între ei, fiindcă adesea pricep altceva decât cele ce li se spun.

Ne pare rău însă că această stare se alimentează de imaginație și se continuă prin gesturi fără a servi vreun interes. Nici *CONȘTIINȚEI*, nici nouă și mai cu seamă cititorilor, mulți, puțin, câți sunt.

Așa suntem noi, breslași slovei române, între noi. Complicați, năstrușnici și-amarnic de sensibili. Noroc că nu mai suntem și răi ori peștriți la... mațe.

Const. Gh. Popescu

Afirmarea

Literară-Socială

EDITATĂ DE „ASTRA”, DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ȘI OCTAVIAN RŪLEANU

ANUL III — No. 5-6. — MAI-IUNIE 1938

Redacția și administrația: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53.

BCU Cluj / Central University Library Cluj